

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 274/2021-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] zastúpeného advokátom JUDr. Pavlom Kontrom, Čučmianska dlhá 21, Rožňava, proti rozsudku Okresného súdu Rožňava č. k. 10 C 220/2015 z 24. novembra 2017, rozsudku Krajského súdu v Košiciach č. k. 9 Co 266/2018 z 29. mája 2019 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 9 Cdo 55/2020 z 10. novembra 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 1. apríla 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1, základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Okresného súdu Rožňava (ďalej len „okresný súd“) č. k. 10 C 220/2015 z 24. novembra 2017 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“), rozsudkom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) č. k. 9 Co 266/2018 z 29. mája 2019 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 9 Cdo 55/2020 z 10. novembra 2020 (ďalej len „uznesenie najvyššieho súdu“). Sťažovateľ navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Sťažovateľ sa v procesnom postavení žalobcu (spolu s ďalšími dvoma žalobcami) žalobou podanou na okresnom súde domáhal určenia neplatnosti darovacej zmluvy uzavretej medzi žalovaným 1 a žalovaným 2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva nasledujúci skutkový stav veci.

Darovacia zmluva, predmetom ktorej bolo darovanie pozemkov spravovaných urbáriatom, bola medzi žalovaným 1 a žalovaným 2 uzatvorená 7. apríla 2011. Podpis na darovacej zmluve bol osvedčený až 9. októbra 2014. Návrh na vklad vlastníckeho práva bol následne podaný 20. októbra 2014 a povolený bol 13. novembra 2014. V čase pred uzatvorením darovacej zmluvy 15. novembra 2010 bola medzi žalovaným 1 a žalovaným 2 uzatvorená zmluva o tichom spoločenstve, v ktorej sa žalovaný 1 ako tichý spoločník zaviazal vložiť do podnikania žalovaného 2 peňažný vklad vo výške 400 eur a nepeňažný vklad vo forme darovania predmetných nehnuteľností.

3. Sťažovateľ podal žalobu o určenie neplatnosti darovacej zmluvy na okresnom súde 17. júna 2015, ktorú založil na tvrdení, že darovacia zmluva je neplatná z dôvodu porušenia predkupného práva podľa § 140 Občianskeho zákonníka v spojení s porušením § 9 ods. 7 zákona č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 97/2013 Z. z.“). Na žalovanými vznesenú námietku premlčania reagoval sťažovateľ tak, že návrh na vklad vlastníckeho práva po uplynutí trojročnej premlčacej doby považoval za v rozpore s dobrými mravmi, pričom vyjadril presvedčenie, že zo strany žalovaných išlo o účelové konanie, a zároveň vyjadril pochybnosti o momente vzniku darovacej zmluvy, ako aj presvedčenie, že zmluva o tichom spoločenstve je absolútne neplatná. V súvislosti s preukázaním naliehavého právneho záujmu sťažovateľ uviedol, že tento nie je potrebné preukazovať pri určení neplatnosti darovacej zmluvy, pretože právo domáhať sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu vyplýva priamo z § 137 písm. c) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) v spojení s § 40a Občianskeho zákonníka. Zároveň uviedol, že nemá inú možnosť ako zákonným spôsobom dosiahnuť také právne pomery, aké existovali pred uzavretím spornej darovacej zmluvy. Sťažovateľ okrem toho považuje darováciu zmluvu za absolútne neplatnú vzhľadom na vznik nevyvrátiteľnej právnej domnienky odstúpenia od zmluvy podľa § 47 Občianskeho zákonníka, teda návrh na vklad vlastníckeho práva bol podaný po troch rokoch od uzavretia darovacej zmluvy. V tejto súvislosti poukázal na rozhodnutia najvyššieho súdu č. k. 2 Sžo 285/2009 z 19. mája 2010 a č. k. 2 Sžo 248/2010 z 21. septembra 2011, ako aj rozhodnutie ústavného súdu v konaní pod sp. zn. IV. ÚS 66/2012.

Okresný súd napadnutým rozsudkom žalobu sťažovateľa zamietol. Rozsudok odôvodnil v prvom rade tým, že pokiaľ sťažovateľ namietal neplatnosť darovacej zmluvy z dôvodu porušenia predkupného práva podľa zákona č. 97/2013 Z. z., tento nadobudol účinnosť 1. mája 2013, pričom darovacia zmluva bola uzatvorená 7. apríla 2011. V čase uzavretia darovacej zmluvy platil zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 181/1995 Z. z. o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 181/1995 Z. z.“). Podľa § 7 zákona č. 181/1995 Z. z. členovia spoločenstva môžu prevádzať svoj vlastnícky podiel spoločnej nehnuteľnosti a s ním súvisiace práva a povinnosti len za podmienok ustanovených v tomto zákone a vo vyhlásení spoločníkov o združení alebo v zmluve o založení a v osobitnom predpise. Pri uvedenom paragrafe je odkaz č. 14, ktorý odkazuje na § 140 Občianskeho zákonníka. V uvedenom ustanovení Občianskeho zákonníka je upravený prevod spoluvlastníckeho podielu v súvislosti s predkupným právom spoluvlastníkov, ak nejde o prevod blízkej osobe. V nadväznosti na uvedené sa okresný súd zaoberal aj otázkou prevodu na blízku osobu vo vzťahu k zmluve o tichom spoločenstve medzi žalovanými, ktorú uzavrel s tým, že aj v obchodných vzťahoch môže existovať blízka osoba a o taký prípad išlo v prípade žalovaných.

Okresný súd zároveň uviedol, že právny úkon je podmienenčne platný a jeho definitívna platnosť nastáva po uplynutí troch rokov odo dňa právneho úkonu – teda od uzatvorenia darovacej zmluvy, a nie od povolenia vkladu vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností, ako to uvádzal sťažovateľ. Z uvedeného vyplýva, že sťažovateľ sa relatívnej neplatnosti darovacej zmluvy dovoľával po uplynutí premlčacej doby a zároveň žalovaní vzniesli námietku premlčania. V tejto nadväznosti okresný súd uviedol, že vzhľadom na dôvodnosť námietky premlčania nie je možné uvažovať o rozpore s dobrými mravmi. Navyše sťažovateľ „v súdnom konaní neuviedli také dôvody, pre ktoré by mohol súd mimoriadne pristúpiť k tomu, že by neakceptoval námietku premlčania...“. V súvislosti s tvrdením sťažovateľa o nevyvrátiteľnej domnienke odstúpenia od zmluvy okresný súd uviedol: „Pod vplyvom rozhodnutia ÚS ČR IV US/201/96 teória aj aplikačná prax dospela k záveru, že vkladové konanie týkajúce sa nehnuteľností má za následok nadobudnutie vlastníctva (vecno-právne účinky), avšak táto skutočnosť nemá vplyv na účinnosť obligačného záväzku založeného skoršou zmluvou. Preto z uvedeného pohľadu vo vzťahu k účinnosti zmlúv o prevode nehnuteľností nemá ustanovenie § 47 opodstatnenie. Návrh na vklad vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností možno teda podať v časovo neobmedzenej lehote (NS SR 2Cdo/124/2003).“ Napokon okresný súd reagoval na požiadavku preukázania naliehavého právneho záujmu tým, že „Žalobcovia 1,2,3 v konaní nepreukázali ani naliehavý právny záujem na určení neplatnosti darovacej zmluvy. Ak by sa aj určila darovacia zmluva za neplatnú, ich právne postavenie by sa nezmenilo. Navyše žalobcovia 1,2,3 sa už nemohli domáhať určenia neplatnosti darovacej zmluvy, keď tak urobili žalobou podanou až po uplynutí viac ako troch rokov od uzavretia zmluvy, keď aj prípadná relatívna neplatnosť už nemohla byť namietaná.“.

4. Proti rozsudku okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd rozsudkom tak, že rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. Sťažovateľ odvolacie dôvody vyvodil z § 365 ods. 1 písm. b), e) a h) CSP, teda že konajúci súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, že súd nevykonal navrhnuté dôkazy, potrebné na zistenie rozhodujúcich skutočností a že rozhodnutie konajúceho súdu vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci.

Krajský súd preskúmal rozsudok okresného súdu a vo vzťahu k odvolaciemu dôvodu podľa § 363 ods. 1 písm. b) CSP uzavrel, že rozsudok okresného súdu zodpovedá kritériám vyžadovaným § 220 CSP. Pokiaľ sťažovateľ namietal neúplnosť zistenia skutkového stavu tým, že okresný súd nevykonal opätovný výsluch žalovaného 1, krajský súd uviedol, že relevancia navrhnutého dôkazu bola na posúdení okresného súdu, a poukázal, že na pojednávaní 24. novembra 2017 strany sporu a ich právni zástupcovia uviedli, že „nemajú žiadne návrhy na doplnenie dokazovania“.

V ďalšej časti krajský súd uviedol, že sa plne stotožňuje so závermi okresného súdu v časti určenia začiatku plynutia premlčacej doby, pričom v tejto súvislosti poukázal na relevantnú súdnu prax. K odvolacej námietke o otázke, či premlčanie v danom prípade nie je v rozpore s dobrými mravmi, krajský súd uzavrel, že žalovaní nezavinili uplynutie premlčacej doby na úkor sťažovateľa (žalobcov). Vo vzťahu k argumentu, že okresný súd aplikoval na otázku absolútnej neplatnosti (§ 47 Občianskeho zákonníka) už prekonanú judikatúru, krajský súd uviedol, že sťažovateľom uvádzaná judikatúra vychádza z úplne odlišných skutkových okolností, preto ju nebolo možné v prejednávanej spore aplikovať. Na záver v tejto súvislosti uviedol: „... v prejednávanej

spore nemožno uplatniť nevyvratiteľnú domnienku, že ak účastníci zmluvy nepodali návrh na rozhodnutie o povolení vkladu na príslušnú správu nehnuteľností do 3 rokov od uzavretia zmluvy, že od tejto zmluvy odstúpili, lebo i keď žalovaní podali návrh na rozhodnutie o povolení vkladu na príslušnú správu katastra nehnuteľností až 20. 10. 2014, správa katastra zavkladovala predmetnú zmluvu, čím napokon nastala účinnosť aj vo vecne právnej sfére, ktorá bola podmienená rozhodnutím príslušného orgánu, t. j. katastra nehnuteľností.“

5. Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodil z § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) a c) CSP. V dovolaní poukázal na rozhodnutia najvyššieho súdu č. k. 2 Sžo 285/2009 z 19. mája 2010 a č. k. 2 Sžo 248/2010 z 21. septembra 2011, ktoré podľa názoru sťažovateľa jednoznačne uvádzajú, že pokiaľ bol návrh na vklad do katastra podaný po uplynutí troch rokov od uzavretia zmluvy, platí zákonná fikcia odstúpenia od zmluvy a nič na tom nemení skutočnosť, či k samotnému zavkladovaniu došlo alebo nie. Týmito rozhodnutiami došlo k prekonaniu právneho názoru v rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 124/2003 a rozhodnutí Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. IV. ÚS 201/96, z ktorých vychádzal okresný súd. Nedostatočnosť odôvodnenia vnímal sťažovateľ v tom, že odklon od ustálenej praxe krajský súd neodôvodnil a nezaoberal sa otázkou „blízkości“ vzťahu medzi žalovaným 1 a žalovaným 2 napriek tomu, že v odvolaní bola táto otázka nastolená.

Najvyšší súd napadnutým uznesením dovolanie sťažovateľa odmietol podľa § 447 písm. c) CSP. V súvislosti s tvrdeným odklonom od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu [§ 421 ods. 1 písm. a) CSP] najvyšší súd analyzoval rozhodnutia, na ktoré poukázal sťažovateľ, zdôraznil, že v nich išlo o správne a preskúmovacie konanie a v závere uviedol: „Argumentácia navrhovateľov uvedená v odvolaní, ktorá bezdôvodne stotožňuje obligačne právnu a vecne právnu účinnosť zmluvy o prevode vlastníckeho alebo iného majetkového práva k nehnuteľnostiam a je podľa názoru súdu dôsledkom neprípustne širokého výkladu rozhodnutí najvyššieho súdu, ktoré sú navyše založené na posúdení iného skutkového stavu... V danom prípade nevyvrátiteľná domnienka odstúpenia od zmluvy nemala vplyv na právnu skutočnosť v konaní nespornú, že u darovacej zmluvy medzi žalovanými 1/ a 2/ nastali obligačné účinky odo dňa uzavretia a vecnoprávna účinnosť nastala jej zápisom do katastra nehnuteľností. Takýto správny záver prijal i odvolací súd a dovolatelia nesprávne poukazovali na odklon, ktorý mal nastať pri jeho rozhodovaní z hľadiska výkladu rozhodnutí, v ktorých však najvyšší súd posudzoval problematiku návrhu na vklad do katastra nehnuteľností a jeho formálnoprávnych náležitostí, z hľadiska súdneho preskúmovacieho.“

Najvyšší súd poukázal aj na ustálenú rozhodovaciu prax v tejto otázke v rozhodnutiach R 59/2007 a sp. zn. 1 VCdo 1/2017.

V súvislosti s dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP najvyšší súd uviedol: „... nemožno z totožných hore uvedených dôvodov usudzovať na prípustnosť danú v zmysle § 421 ods. 1 písm. c/, t. j. že dovolací súd rozhoduje rozdielne, keďže rozhodoval v úplne inom režime a o neidentických veciach“

Pokiaľ išlo o tvrdenie o nedostatočnosti odôvodnenia [§ 420 písm. f) CSP] rozsudku krajského súdu (pokiaľ ide o otázky blízkych osôb a určenie naliehavého právneho záujmu), najvyšší súd zdôraznil, že konania na súdoch prvej a druhej inštancie tvoria jeden celok a „určujúca spätosť rozhodnutia

odvolacieho súdu s potvrdzovaným rozhodnutím vytvára ich organickú jednotu... Odvolací súd teda nekonal nesprávne, spôsobom zmätočným...“.

II.

Argumentácia sťažovateľa

6. Podľa názoru sťažovateľa sú napadnuté rozhodnutia všeobecných súdov zjavne neodôvodnené a arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné. Sťažovateľ uviedol, že „... k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany žalobcovi 1/ zo strany všeobecných súdov nedošlo, nakoľko sa na zistený skutkový stav veci nepoužila ústavne súladne interpretovaná a účinná právna norma.“. Aj v ústavnej sťažnosti sťažovateľ zotrval na tvrdení, že ak bol podaný návrh na vklad vlastníckeho práva po uplynutí troch rokov od uzavretia zmluvy, platí fikcia odstúpenia od zmluvy, pričom poukázal na rozhodnutia uvedené aj v dovolaní a navyše na rozhodnutie v konaní vedenom krajským súdom pod sp. zn. 1 Co 749/2014. Sťažovateľ uviedol, že pokiaľ aj katastrálny odbor rozhodol o povolení vkladu vlastníckeho práva z darovacej zmluvy, konal protizákonne a bolo úlohou všeobecných súdov také konanie napraviť.

Vo vzťahu k rozporu námietky premlčania s dobrými mravmi sťažovateľ nastolil otázku: „Kto ak nie žalovaní teda zavinili márne uplynutie premlčacej doby?“

V závere sťažovateľ poukázal na to, že otázka platnosti zmluvy o tichom spoločenstve a z nej vyplývajúce vzťahy v nadväznosti na porušenie predkupného práva, ako aj otázka nevyhnutnosti preukázania naliehavého právneho záujmu ostali z pozície odvolacieho súdu i dovolacieho súdu nezodpovedané.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

7. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie o porušení označených práv rozsudkom okresného súdu o zamietnutí žaloby, potvrdzujúcim rozsudkom krajského súdu i uznesením najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania.

III.1. K namietanému porušeniu práv rozsudkom okresného súdu:

8. Ústavnú sťažnosť proti napadnutému rozsudku okresného súdu vo vzťahu k namietanému porušeniu základných práv je potrebné odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci ústavného súdu podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

9. Ako z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, právomoc ústavného súdu poskytovať ochranu základným právam a slobodám je daná iba subsidiárne, teda len vtedy, keď o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy.

Proti rozsudku okresného súdu sťažovateľ podal odvolanie ako riadny opravný prostriedok, a preto právomoc poskytnúť ochranu právam sťažovateľa podľa ústavy a dohovoru mal krajský súd v rámci odvolacieho konania. Tým je zároveň v uvedenom rozsahu vylúčená právomoc ústavného súdu.

III.2. K namietanému porušeniu práv rozsudkom krajského súdu:

10. V rámci predbežného prerokovania tejto časti ústavnej sťažnosti ústavný súd so zreteľom na sťažovateľom uplatnenú argumentáciu konštatuje, že ústavnú sťažnosť je potrebné aj v tejto časti odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie ústavným súdom.

11. Sťažovateľ vznáša rovnakú argumentáciu od počiatku súdneho konania, resp. od podania návrhu na určenie neplatnosti darovacej zmluvy. Ústavný súd preskúmal napadnuté rozhodnutia a konštatuje, že už okresný súd podal vyčerpávajúcu odpoveď na všetky sťažovateľom nastolené otázky, ktoré krajský súd preskúmal z hľadiska ich správnosti a úplnosti a potvrdil prvoinštančné rozhodnutie. Sťažovateľ ani v odvolacom konaní nepredniesol iné argumenty, na ktoré by sa vyžadovala špecifická odpoveď krajského súdu. Odvolací súd tak využil možnosť postupu podľa § 387 CSP. Napokon rovnakú argumentáciu predniesol sťažovateľ aj v dovolaní. Najvyšší súd sa v napadnutom uznesení (hoci ním dovolanie odmietol) námietkami sťažovateľa ústavne udržateľným spôsobom zaoberal.

12. Berúc do úvahy závery napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ v konaní pred ústavným súdom opakovane predostiera argumenty, ktoré už boli najvyšším súdom riadne vyriešené, a teda v tomto smere bola právam sťažovateľa ústavnoprávna ochrana (čl. 127 ods. 1 ústavy) poskytnutá.

III.3. K namietanému porušeniu práv uznesením najvyššieho súdu:

13. Vo vzťahu k uzneseniu najvyššieho súdu, ktorým odmietol dovolanie sťažovateľa, ústavný súd poukazuje na svoj ustálený právny názor, v zmysle ktorého posúdenie podmienok dovolacieho konania patrí v zásade do právomoci dovolacieho súdu (m. m. II. ÚS 324/2010, I. ÚS 593/2017).

14. Najvyšší súd ako súd dovolací v napadnutom uznesení jasne a zrozumiteľne vyjadril dôvody, pre ktoré dovolanie sťažovateľa odmietol. Najvyšší súd analyzoval rozhodnutia, ktorými sťažovateľ odôvodňoval odklon a rozdielnosť v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu, a zdôvodnil, prečo tieto nie je možné aplikovať na sťažovateľov spor. Z obsahu napadnutého uznesenia vyplýva, že najvyšší súd preskúmal rozsudky okresného súdu a krajského súdu a ich odôvodnenia v nadväznosti na sťažovateľom uplatnené dovolacie dôvody a tieto riadne vyhodnotil.

Ústavný súd na základe uvedeného zdôrazňuje, že právny záver najvyššieho súdu v napadnutom uznesení nevykazuje znaky arbitrárnosti, zjavnej neodôvodnenosti či svojvôle, čo by bolo možné konštatovať len v prípade, ak by sa natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení zákona, že by tým poprel jeho účel a význam (m. m. III. ÚS 264/05, I. ÚS 23/2010).

15. V ústavnej sťažnosti sťažovateľ do značnej miery citoval z napadnutých rozhodnutí, ale konkrétne odôvodnenie porušenia označených práv ostalo v rovine formálneho nesúhlasu so závermi všeobecných súdov či opakovania argumentov uvedených v predchádzajúcich štádiách súdneho konania.

16. Vzhľadom na uvedené nemožno považovať odmietnutie dovolania sťažovateľa za zjavne arbitrárne alebo ústavne neudržateľné, a preto ústavný súd podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľa pre zjavnú neopodstatnenosť aj v časti, v ktorej smeruje proti uzneseniu najvyššieho súdu.

17. Keďže ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia sťažovateľom označených práv, dospel k záveru, že ústavnú sťažnosť je potrebné z dôvodov podľa § 56 ods. 2 písm. a) a g) zákona o ústavnom súde odmietnuť.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. mája 2021

Peter Molnár
predseda senátu